

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทร. 0 2244 2065

เรื่อง เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
ผู้เรียบเรียง นายนรากร นันทไตรภพ วิทยากรปฏิบัติการ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ
ออกอากาศ เมษายน 2562

การพัฒนาของประเทศในปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ทุกคนในสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาไว้ซึ่งสมดุลทางธรรมชาติและเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้ความหมายของคำว่า “สิ่งแวดล้อม” หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

“คุณภาพสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า ดุลยภาพของธรรมชาติ อันได้แก่ สัตว์ พืช และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชนและความสมบูรณ์สืบไปของมนุษยชาติ

“เขตอนุรักษ์” หมายความว่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนเพื่อการท่องเที่ยว และพื้นที่เขตคุ้มครองอย่างอื่นเพื่อสงวนและรักษาสภาพธรรมชาติตามที่มีกฎหมายกำหนด

“พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า พื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลาย หรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย หรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ หรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด ให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

โดยที่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 42-45 กล่าวถึง เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการดำเนินมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติของพื้นที่ที่อาจถูกทำลาย หรือได้รับผลกระทบกระเทือนจากการทำกิจกรรมของมนุษย์ เช่น พื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือพื้นที่ที่มีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป

เป็นต้น จึงได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ด้วยการกำหนด มาตรการคุ้มครองตามมาตรา 44 ดังนี้

1. กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ หรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบ นิเวศน์ตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
2. ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตราย หรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลง ระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติ หรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
3. กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
4. กำหนดวิธีจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น รวมทั้งการกำหนดขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น
5. กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพของพื้นที่นั้น

ยกตัวอย่างการประกาศกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบและตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเป็นเขตพื้นที่ คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 เนื่องจากพื้นที่ข้างต้นมีความหลากหลายของระบบนิเวศน์ทางธรรมชาติ ที่อาจถูกทำลายหรือได้รับความกระทบกระเทือนจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมถึงเป็นพื้นที่ ทางธรรมชาติที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป ตลอดจนการเจริญเติบโตของชุมชนทำให้พื้นที่ ทางการเกษตรลดลง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ดังกล่าว จึงจำเป็นต้อง กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ของประชาชนต่อไป

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติอย่างชัดเจนในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 57 มาตรา 58 และหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 72 กล่าวโดยสรุป คือ รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ตลอดจนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าการกำหนดเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2551). **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม**. สืบค้น 7 มีนาคม 2562 จาก

http://local.environnet.in.th/formal_data2.php?id=8

กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ. (2556). **การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม**. สืบค้น 5 มีนาคม 2562 จาก

http://www.onep.go.th/urban/index.php?option=com_content&view=article&id=136&Itemid=1022

“พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535” (4 เมษายน 2535).

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109 ตอนที่ 37, น. 1-43.

“พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, กฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางยอ ตำบลบางกระสอบ และ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562” (28 กุมภาพันธ์ 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 24 ก, น. 3-9.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 1-90.